

Kotimaisten kielten keskuksen sosiaali- ja terveysministeriölle 14.10.2014 antaman lausunnon teksti. Lausunto on annettu sähköisellä lomakkeella, ja sen on allekirjoittanut johtaja Pirkko Nuolijärvi.

Kotimaisten kielten keskus lausuu uusien sosiaali- ja terveysalueiden nimistä ja nimiin liittyvistä termeistä.

1. Uusien sosiaali- ja terveysalueiden nimien ja nimiin liittyvien termien tulee olla niin lyhyitä, ettei niistä tarvitse välttämättä muodostaa hankalasti hahmottuvia lyhenteitä ("sote").
2. Uusien sosiaali- ja terveysalueiden nimien ja nimiin liittyvien termien tulee olla yksiselitteisiä ja ymmärrettäviä.
3. Suomen- ja ruotsinkieliset sosiaali- ja terveysalueiden nimet tulee suunnitella rinnakkain.

Kotimaisten kielten keskus lähetti 15.9.2014 sosiaali- ja terveyspalvelu-uudistuksen parlamentaarisen ohjausryhmän kokoukseen ehdotuksen uusien sosiaali- ja terveysalueiden nimistä ja niihin liittyvistä termeistä. Ohjausryhmä ei hyväksynyt ehdotuksia. Kotimaisten kielten keskus toistaa ehdotuksensa tässä lausunnossa, koska pitää ilmausta "sosiaali- ja terveysalue" ongelmallisena.

Kotimaisten kielten keskus ehdottaa uusien sosiaali- ja terveysalueiden nimiksi ensisijaisesti seuraavia:

Pohjoinen peruspalvelupiiri / Norra omsorgsdistriktet
Itäinen peruspalvelupiiri / Östra omsorgsdistriktet
Läntinen peruspalvelupiiri / Västra omsorgsdistriktet
Eteläinen peruspalvelupiiri / Södra omsorgsdistriktet
Keskinen peruspalvelupiiri / Mellersta omsorgsdistriktet

Perustelut nimen määriteosille

Määriteosat ovat ilmansuuntien nimityksistä muodostettuja adjektiiveja "pohjoinen" / "norra", "itäinen" / "östra", "läntinen" / "västra" ja "eteläinen" / "södra" sekä keskellä sijaitsemista ilmaiseva adjektiivi "keskinen" / "mellersta", joka on tavallinen paikannimissä. Ne suhteuttavat alueet maantieteellisesti toisiinsa: esimerkiksi nimi "Pohjoinen peruspalvelupiiri" / "Norra omsorgsdistriktet" tarkoittaa, että suhteessa muihin peruspalvelupiireihin piiri sijaitsee pohjoisessa, mutta ei sitä, että piiriin kuuluisivat vain Pohjois-Suomessa sijaitsevat alueet. Suhteuttamalla alueita toisiinsa vältetään monia ongelmia, kuten kiistoja siitä, sijaitseeko jokin kunta Itä- vai Keski-Suomessa tai mikä jonkin alueen keskuspaikka on.

Perustelut nimeen liittyvälle termille "peruspalvelupiiri" / "omsorgsdistrikt"

Sana "peruspalvelu" yhdistyy jo tuttuun "peruspalveluministeri"-käsitteeseen. Ministerin vastuualueeseen kuuluvat ne asiat, joista sosiaali- ja terveydenhuollon rakenneuudistuksessa päätetään. "Peruspalvelu"-määriteosalle on olemassa luonteva ruotsinkielinen vastine "omsorg", jota käytetään muun muassa sanassa "omsorgsminister".

Sanan "peruspalvelu" avulla vältetään käyttämästä kaksiosaista ja siten käytössä hankalampaa määriteosaa "sosiaali- ja terveys-" / "social- och hälsovårds-", joka pituutensa vuoksi usein lyhennetään suomeksi muotoon "SOTE" tai "sote". Tätä lyhennettä ei voi käyttää ruotsin kielessä, eivätkä lyhenteet muutenkaan ole hyvää virkakieltä.

Lakiluonnoksen 3. pykälän mukaan "sosiaali- ja terveysalue" on sekä maantieteellinen alue että alueeseen kuuluvien kuntien muodostama kuntayhtymä eli toiminnallinen elin, joka tekee päätöksiä. Ilmaus "alue" / "område" on kuitenkin vakiintunut maantieteellisen alueen nimitykseksi mutta ei toimivan organisaation nimitykseksi. Esimerkiksi seuraavanlaisissa inhimillisen kaltaista toimintaa kuvaavissa yhteyksissä "alue" / "område" ei ole luonteva ilmaus: "Sosiaali- ja terveysalueen on laadittava järjestämisvastuuseen kuuluvista toiminnoista ja palveluista omavalvontaohjelma" (18 §); "Sosiaali- ja terveys-alueen – – on ilmoitettava häiriötilanteista – –" (59 §); "Social- och hälsovårdsområdet ska årligen förhandla – –" (28 §).

Ilmauksella "piiri" / "distrikt" ei ole vastaavaa rajoitetta, vaan sitä voi luontevasti käyttää organisaation nimityksessä vakiintuneeseen, suomen ja ruotsin yleiskielen sanakirjoissa esitettyyn tapaan.